

NORGES HØYESTERETT

Den 28. juni 2012 avsa Høyesterett kjennelse i

HR-2012-01332-A, (sak nr. 2012/208), straffesak, anke over kjennelse,

A AS

(advokat Anders Brosveet)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Håvard Kampen)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Tjomsland**: Saken gjelder spørsmålet om et inndratt beløp skal anvendes til dekning av erstatning til skadelidte, jf. straffeloven § 37 d andre ledd. For Høyesterett er problemstillingen om fornærmedes begjæring om tingrettens kjennelse skal avvises fordi dette spørsmålet må ansees avgjort i straffesaken.
- (2) Sakens forhistorie kan oppsummeres slik:
- (3) B ble ved Oslo tingretts dom 25. februar 2009 domfelt for blant annet overtredelse av straffeloven § 276 jf. § 275 til fengsel i tre år og seks måneder, hvorav to år og seks måneder ble gjort betinget. Domfellelsen gjaldt blant annet økonomisk utroskap begått i 2000 overfor selskapet A AS, heretter til dels omtalt som A. På tidspunktet for de straffbare handlinger eide B og hans familie 95 prosent av aksjene i A. B var styreformann i selskapet frem til 2004. Utroskapen besto i at B urettmessig hadde overført 55 559 300 kroner fra A til ett av sine andre selskaper, C Ltd.
- (4) Tingretten kom til at B, som reell eier av dette selskapet, ved overføringen hadde oppnådd et utbytte på 50 063 700 kroner. Tingrettens flertall – de fagkyndige meddommerne – fant at inndragningsbeløpet i medhold av straffeloven § 34 første ledd annet punktum skulle nedsettes til 10 millioner kroner fordi B indirekte hadde hatt et betydelig personlig tap på handlingene. Flertallet bemerket at det i saker hvor det begås utroskap mot et selskap, vil være "mer naturlig fullt ut å ta et inndragningskrav til følge dersom det inndratte beløp

hadde tilfalt det fornærmede selskap". Rettens mindretall – fagdommeren – mente at det ikke ville være klart urimelig å inndra hele utbyttet. Spørsmålet om å anvende inndragningen til dekning av erstatningskrav fra A ble ikke tatt opp for tingretten.

- (5) Både B og Økokrim anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Ved lagmannsrettens dom av 31. mai 2010 ble B dømt til fengsel i fire år, hvorav to år og seks måneder ble gjort betinget. Inndragningen ble satt til 15 millioner kroner fordi en vesentlig del av utbyttet var gått tapt på grunn av etterfølgende forhold.
- (6) B hadde for lagmannsretten gjort gjeldende at en eventuell inndragning skulle skje til fordel for A AS, fordi den økonomiske utroskap var begått mot dette selskapet som dermed var fornærmet og skadelidt i saken. Lagmannsretten viste til at B hadde overført verdier mellom to av sine egne selskaper, og mente at det derfor ikke var aktuelt å inndra vinningen til fordel for A. Inndragningen skulle skje til fordel for statskassen.
- (7) På tidspunktet for lagmannsrettsbehandlingen hadde B og hans familie økt sin eierandel i A fra 95 til 100 prosent, hvorav seks prosent ble eid av andre familiemedlemmer.
- (8) B anket over avgjørelsen av straffekravet, og Økokrim anket over avgjørelsen av inndragningskravet. Ved Høyesteretts dom 17. februar 2011, inntatt i Rt. 2011 side 257, ble B dømt til fengsel i tre år og seks måneder, hvorav to år og seks måneder betinget. Inndragningsbeløpet ble satt til 30 millioner kroner. Ved fastsettelsen av beløpet ble det tatt hensyn til at B indirekte i betydelig grad ble tapslidende ved utbetalingene til C. Spørsmålet om inndragningen skulle skje til fordel for A ble ikke reist eller drøftet av Høyesterett.
- (9) A fremsatte 2. mars 2011 begjæring for Oslo tingrett om at det inndragningsbeløpet som var fastsatt av Høyesterett, ble anvendt til dekning av selskapets erstatningskrav mot B, jf. straffeloven § 37 d andre ledd. Økokrim gjorde prinsipalt gjeldende at begjæringen måtte avvises fordi kravet var rettskraftig avgjort under straffesaken, og subsidiært at begjæringen ikke skulle tas til følge.
- (10) Oslo tingrett avsa 19. april 2011 kjennelse med slik slutning:
 - "1. Begjæringen tas ikke til følge.
 2. Kravet om sakskostnader tas ikke til følge."
- (11) A AS påanket tingrettens kjennelse til Borgarting lagmannsrett, som 11. juli 2011 avsa kjennelse med slik slutning:
 - "1. Begjæringen avvises.
 2. Sakskostnader tilkjennes ikke."
- (12) Lagmannsretten uttalte at spørsmålet om det inndratte beløpet skal tilfalle skadelidte, ikke kan vurderes og avgjøres på nytt i en senere kjennelse dersom spørsmålet har vært uttrykkelig tatt opp og avgjort i straffesaken. Etter lagmannsrettens syn var slik avgjørelse i denne saken truffet av lagmannsretten og ikke endret av Høyesterett.

- (13) A AS har anket lagmannsrettens kjennelse til Høyesterett. Det gjøres gjeldende at lagmannsretten med urette avviste begjæringen om avgjørelse etter straffeloven § 37 d andre ledd.
- (14) Høyesteretts ankeutvalg traff 14. mars 2012 beslutning om at ankesaken i sin helhet skulle avgjøres av Høyesterett i avdeling med fem dommere, jf. domstolloven § 5 første ledd annet punktum.
- (15) A AS har oppsummeringsvis anført:
- (16) Det bestrides at det under straffesaken ble tatt stilling til om det inndratte beløpet skulle anvendes til dekning av erstatningskravet fra A. Avgjørende må være at denne problemstilling overhodet ikke er berørt i Høyesteretts dom. Lagmannsrettens premisser er her uten interesse. Men heller ikke lagmannsretten kan sies å ha avgjort dette kravet. Noe erstatningskrav var på dette tidspunktet ikke fremsatt fra As side. Det er fast praksis for at formuleringen "til fordel for statskassen" nyttes i domsslutningen i disse sakene, og det kan derfor ikke utledes noe av betydning for rettskraften av den.
- (17) Lagmannsrettens dom er uansett uten rettsvirkning overfor A så lenge selskapet ikke var part i saken. A var ikke blitt varslet om at spørsmålet ville bli avgjort i saken slik at selskapet kunne ivareta sine interesser. Dommen er heller ikke blitt forkynt for eller meddelt selskapet. Det forhold at retten under straffesaken av eget tiltak kan beslutte at inndragning skal skje til fordel for skadelidte, kan i seg selv ikke medføre rettskraftvirkninger for fornærmede så lenge vedkommende ikke har vært part i prosessen. I så fall ville lovendringen på dette punkt ha innebåret en svekkelse av fornærmedes stilling, noe som ville vært i strid med formålet med den.
- (18) At B ved lagmannsrettens behandling av straffesaken gjorde gjeldende at en eventuell inndragning måtte skje til fordel for A, har ikke betydning ved rettskraftvurderingen. Tiltalte og fornærmede er forskjellige rettssubjekter og motparter i saken. B ville under enhver omstendighet her vært inhabil til å handle på vegne av A.
- (19) Selv om Høyesterett ikke skal ta stilling til realiteten i den ankende parts krav, må det bemerkes at det – etter dommen i Rt. 2011 side 1811 – må anses klart at A vil få medhold i en realitetsbehandling av begjæringen.
- (20) A AS har nedlagt slik påstand:
- "1. **Borgarting lagmannsretts kjennelse av 11.07.2011 oppheves.**
2. **I saksomkostninger for Høyesterett betaler Staten v/Økokrim til A AS kr. 31 875 innen 2 uker fra meddelelse av Høyesteretts kjennelse."**
- (21) *Påtalemyndigheten* har oppsummeringsvis anført:
- (22) Lagmannsrettens kjennelse er riktig både i resultatet og begrunnelsen.
- (23) Etter lovendringen i 2005 kan retten under straffesaken av eget tiltak ta stilling til om inndragningen skal benyttes til dekning av skadelidtes erstatningskrav. Dersom retten foretar en vurdering må dette spørsmålet – på samme måte som når det er fremsatt krav om slik dekning fra skadelidte – anses som rettskraftig avgjort. En slik avgjørelse vil

derfor stenge for en ny avgjørelse etter straffeloven § 37 d andre ledd, men dommen i straffesaken vil på dette punkt kunne ankes til overordnet domstol.

- (24) I denne saken er spørsmålet om hvem inndragningen skal tilfalle, avgjort av lagmannsretten under straffesaken. Det fremgår utvetydig av lagmannsrettens premisser at den tok stilling til Bs anførsel om at inndragningen skulle tilfalle A. Lagmannsrettens avgjørelse på dette punkt ble ikke anket til Høyesterett, og Høyesterett foretok heller ikke noen ny vurdering av spørsmålet. Det innebærer at det under straffesaken ble bestemt at det inndratte ikke skal anvendes til dekning av As erstatningskrav. Dette må også sees i sammenheng med at inndragningen ble lempet på grunn av det tapet som B indirekte ble påført som følge av selskapets tap.
- (25) Påtalemyndigheten er ikke enig i at resultatet etter en eventuell realitetsbehandling i dette tilfellet vil være at det inndratte anvendes til dekning av erstatningskravet fra A. Det bestrides at en slik løsning følger av dommen i Rt. 2011 side 1811.
- (26) Påtalemyndigheten har nedlagt slik påstand:
- "Anken forkastes."**
- (27) *Jeg er kommet til at anken fører frem.*
- (28) Anken gjelder avvisning av en sak, og Høyesterett har derfor full kompetanse, jf. straffeprosessloven § 388 første ledd nr. 1.
- (29) Spørsmålet er om lagmannsretten med rette har avvist As begjæring etter straffeloven § 37 d andre ledd om at inndragningen skulle benyttes til dekning av selskapets erstatningskrav. Etter rettskraftsreglene skal retten avvise en sak om et krav som er avgjort ved rettskraftig dom
- (30) Straffeloven § 37 d har regler om forholdet mellom inndragning og skadelidtes erstatningskrav. I avgjørelsen i Rt 2011 side 1811 er det redegjort noe nærmere for disse reglenes anvendelse ved utroskap mot eget selskap.
- (31) Straffeloven § 37 d andre ledd lyder – etter lovendring 20. mai 2005, i kraft fra 1. januar 2006 – slik:
- "I dommen eller ved en senere kjennelse av den tingrett som avgjorde spørsmålet om inndragning, kan retten bestemme at det inndratte skal anvendes til dekning av erstatningskrav fra den skadelidte."**
- (32) Bestemmelsen bygger altså på en forutsetning om at selve inndragningen er avgjort under straffesaken. Om det inndratte skal benyttes til dekning av erstatningskrav fra skadelidte, beror på en vurdering, jf. "kan".
- (33) Før lovendringen kunne retten bare etter krav fra fornærmede og andre skadelidte bestemme at det inndratte skulle anvendes til dekning av erstatningskrav. Dersom et slikt krav fra fornærmede ble avgjort under straffesaken stengte rettskraften for at vedkommende senere på ny fremmet kravet som særskilt sak. Men det må kunne legges til grunn at avgjørelsen kunne ankes.

- (34) Lovendringen innebar at retten også av eget tiltak kan beslutte at det inndratte skal anvendes til dekning av erstatningskrav fra skadelidte. Formålet med denne utvidede kompetansen var en forenkling av ordningen og en styrking av skadelidtes stilling, jf. Ot.prp. nr. 90 (2003–2004) side 356. Dersom det ikke positivt besluttes at inndragningen skal være til andre, skjer den "til fordel for statskassen", jf. straffeloven § 37 d første ledd. Denne uttrykksformen benyttes altså i domsslutningen både når det etter en særskilt vurdering besluttes at inndragningen skal skje til fordel for statskassen, og i de tilfeller hvor denne problemstillingen ikke blir nærmere vurdert.
- (35) Lagmannsretten har kommet til at loven må forstås slik at dersom retten i straffesaken av eget tiltak har tatt stilling til om det inndratte skal tilfalle skadelidte, vil ikke skadelidte senere kunne fremme kravet som særskilt sak. Kravet er da – ifølge lagmannsretten – rettskraftig avgjort, og den nye saken må avvises. Jeg tilføyer at dette standpunkt bygger på en generell forståelse av lovens ordning, og er altså ikke knyttet til den spesielle partskonstellasjon som foreligger i saker om utroskap mot eget selskap.
- (36) Jeg er ikke enig i lagmannsrettens lovforståelse. For meg er et helt avgjørende forhold at skadelidte i disse tilfellene ikke har fremsatt krav og opptrådt som part under straffesaken. Rettens beslutning om ikke å la inndragningen gå til å dekke skadelidtes erstatningskrav, kan etter mitt syn da ikke ansees som rettskraftig i forhold til skadelidte. Den lovforståelse som lagmannsretten her har lagt til grunn, vil for øvrig innebære at lovendringen i 2005 på dette punkt medførte en svekkelse av skadelidtes stilling, noe som i tilfellet vil være i strid med formålet med lovendringen. At skadelidte også i slike tilfeller vil kunne gjøre rett gjeldende etter en avgjørelse om at slik dekning skal skje, må i denne henseende være uten betydning.
- (37) Påtalemyndigheten har sterkt fremhevet at skadelidte også når beslutningen er truffet av retten av eget tiltak, vil kunne anke en avgjørelse om ikke å la inndragningen gå til dekning av skadelidtes erstatningskrav. Jeg finner det klart at en slik ankeadgang – som reiser flere spørsmål som jeg ikke går nærmere inn på – ikke kan få betydning for løsningen av den foreliggende problemstilling.
- (38) A AS fremsatte ikke på noe stadium under straffesaken begjæring om at inndragningen skulle nyttes til å dekke selskapets erstatningskrav. Tiltalte gjorde derimot for lagmannsretten subsidiært dette gjeldende. Det er imidlertid ikke tvilsomt at tiltalte og det fornærmede selskapet også i denne henseende må betraktes som to forskjellige rettssubjekter, jf. Rt 2011 side 1811. Tiltalte kan heller ikke anses for å ha opptrådt på vegne av selskapet, noe han ikke hadde kompetanse til og klarligvis ville vært inhabil til å gjøre.
- (39) Anken til Høyesterett har etter dette ført frem. Dette innebærer at anken over tingrettens kjennelse må fremmes for lagmannsretten.
- (40) A AS har nedlagt påstand om tilkjennelse av de sakskostnadene for Høyesterett – som utgjør 31 875 kroner – som er påløpt før selskapet ble innvilget fri sakførsel. Påtalemyndigheten har ikke hatt merknader til dette, og kravet tas til følge, jf. Rt. 2011 side 1811.
- (41) Jeg stemmer for denne

K J E N N E L S E :

1. Anken fremmes for lagmannsretten.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten v/Økokrim til A AS 31 875 – trettientusenåttehundreogsyttifem – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.

(42)	Dommer Skoghøy:	Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
(43)	Dommer Noer:	Likeså.
(44)	Dommer Bårdsen:	Likeså.
(45)	Dommer Gjølstad:	Likeså.
- (46) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

K J E N N E L S E :

1. Anken fremmes for lagmannsretten.
2. I sakskostnader for Høyesterett betaler staten v/Økokrim til A AS 31 875 – trettientusenåttehundreogsyttifem – kroner innen 2 – to – uker fra forkynnelsen av denne kjennelse.

Riktig utskrift bekreftes: